

UURAISTEN ESIOPETUSSUUNNITELMA

Sisällys

1.	ESKARIPOLULLE UURAISILLA.....	3
2.	ESIOPETUS UURAISILLA	3
	Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus.....	4
3.	ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	4
4.	TOIMINTAA OHJAAVAT ARVOT JA OPPIMISKÄSITYS	4
5.	ESIOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI.....	5
5.1.	Oppimisympäristöt	5
5.2.	Yhteistyö huoltajien kanssa	5
5.3.	Yhteistyö siirtymävaiheissa	6
6.	LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN	6
6.1.	Ajattelu ja oppiminen	7
6.2.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	7
6.3.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	8
6.4.	Monilukutaito	8
6.5.	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	8
6.6.	Osallistuminen ja vaikuttaminen	8
7.	MONIPUOLISET TYÖTAVAT.....	8
7.1.	Leikki	9
7.2.	Muut toiminnalliset työtavat.....	9
8.	ARVIOINTI ESIOPETUKSESSA.....	9
8.1.	Lapsen itsearviointi.....	10
8.2.	Henkilöstön itsearviointi.....	10
9.	OPPIMISEN ALUEET	10
9.1.	Ilmaisun monet muodot	10
9.2.	Kielen rikas maailma	10
9.3.	Minä ja meidän yhteisömme	11
9.4.	Tutkin ja toimin ympäristössäni	11
9.5.	Kasvan ja kehityn	12
10.	KASVUN JA OPPIMISEN TUKI SEKÄ TUEN MUODOT ESIOPETUKSESSA.....	12
10.1.	Yleinen tuki	14
10.2.	Tehostettu tuki	14
10.3.	Eriytynen tuki.....	15

Pidennetty oppivelvollisuus.....	16
10.4. Tuen muodot	16
10.5. Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa	18
10.6. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen.....	20

1. ESKARIPOLULLE UURAISILLA

Eskaripolku tömisee pienten askelten alla. Askelissa kuuluu rohkeutta, reippautta, innostusta ja odotusta tulevista seikkailuista. Jokunen askellus on vielä hentoinen ja hiukan arkakin kaiken uuden edessä. Oppijalla on eväinä repussa monia opittuja tietoja ja taitoja; kokemuksia aikaisempien retkien varsilta. Reppu on vielä keveä. Edessä olevalta polulta voi poimia vielä paljon uusia eväitä matkaan. Yhdessä muiden oppijoiden kanssa matka taittuu leikiten. Metsä on täynnä aarteita, joista retkioppaiden ohjeilla poimimme itsellemme sopivat antimet. Joskus metsä tarjoaa makeita mustikoita, joskus antimet ovat kirpeämpiä puolukoita ja rohkeimmat maistaa jopa karvaita pihlajanmarjoja. Toisinaan polku on helposti kuljettavaa, mutta eteen voi tulla kaatuneita puita, joiden yli kapuamiseen tarvitaan retkioppaiden tukea. Välillä on vain pysähdyttävä kannon nokkaan ihmettelemään ja katselemaan maailmanmenoa metsässä. Se voi olla pienen muurahaisen ponnistelua suuren kantamuksen alla tai suuren sateenkaaren väriloiston ihailua. Lopulta edessä siintää koulupolku uusine reitteineen. Reppu on täyttynyt monilla elämyksillä ja kokemuksilla, joiden turvin oppija uskaltautuu uuteen.

2. ESIOPETUS UURAISILLA

Lapsella on oikeus saada esiopetussuunnitelman mukaista opetusta sekä tarvitsemaansa tukea esiopetuksessa. Tämä Uuraisten kunnan esiopetussuunnitelma ohjaa esiopetuksen järjestämistä ja jokainen esiopetuksessa työskentelevä on sitoutunut noudattamaan tätä suunnitelmaa.

Esiopetussuunnitelmaa laadittaessa tehtiin yhteistyötä seuraavasti:

- Esiopetuksen opettajien ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan EOPS- työryhmä vuosina 2015 – 2016
- Yhteistyössä esi- ja alkuopetuksen kanssa keskusteltiin yhteisistä linjauksista yhteisellä OPS-työryhmällä vuosien 2015-2016 aikana
- Arvojen osalta lasten ja perheiden näkemykset huomioitiin kyselyillä keväällä 2016
- Päivityksiä on tehty 2018, 2019 ja 2022, mm. vastaamaan muuttunutta esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja lakimuutoksia.

Esiopetus järjestetään Hirvasen koulun, Höytiän eskarin ja Koulukeskuksen yksiköissä, joissa järjestetään myös täydentävää varhaiskasvatusta. Uuraisilla esiopetukseen ilmoittaudutaan alkuvuodesta sähköisesti. Ilmoittautumisen jälkeen muodostetaan eskariryhmät sekä tehdään päätökset esiopetuspaikoista ja täydentävästä varhaiskasvatuksesta. Esiopetuksen laajuus on Uuraisilla 700 tuntia lukuvuodessa.

Esiopetusyksikön tiimiin Uuraisilla kuuluvat varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat sekä ryhmän tarpeen mukaan ryhmäavustaja, lapsen henkilökohtainen avustaja ja/tai perhepäivähoitaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on osa eskarin tiimiä. Esiopetuksen työntekijöiden esihenkilönä toimii varhaiskasvatusjohtaja.

Esiopetus on velvoittavaa ja huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu säännöllisesti esiopetukseen. Esiopetusaika on neljä tuntia päivässä. Ateriat ja oppimateriaalit ovat maksuttomia. Eskarilaisilla on oikeus tarvitsemaansa kasvun ja oppimisen tukeen sekä oppilashuoltoon. Uuraisilla lapsi on oikeutettu maksuttomaan kuljetukseen, mikäli matkan pituus on yli kolme kilometriä (Peruspalvelulautakunta 3.6.2014, § 45).

Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus

Uuraisilla esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus, eli varhaiskasvatus esiopetusajan ulkopuolella, järjestetään samoissa tiloissa kuin esiopetuskin. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on myös täydentävän varhaiskasvatuksen lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tavoitteet määrittyvät varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapselle tarjotaan aamu- ja välipala sekä mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon päivän kokonaisuus. Lapsella on mahdollisuus mm. leikkiä pitkäkestoisia leikkejä, pelata lautapelejä, kuunnella kirjoja, toteuttaa luovuuttaan kädentaidoissa ja ulkoilla.

3. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

Eskarivuosi on arvokas vuosi lapsen elämässä. Eskarissa harjoitellaan vertaisryhmässä toimimista turvallisessa, lapsen vahvuuksia tukevassa ja oppimiseen innostavassa kasvu- ja oppimisympäristössä. Esiopetusvuonna myös havaitaan ja ennaltaehkäistään mahdollisia kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavia tuen tarpeita ja lapselle voidaan tarjota jo eskarissa hänen tarvitsemansa tuki.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti toimintakauden alussa lasten ryhmäytymiseen ja kaverisuhteiden tukemiseen. Eskarivuoden tavoitteena on antaa lapselle siivet, jotka kantavat koko koulupolun ajan. Tähän tavoitteeseen päästään vahvistamalla lapsen itsetuntoa sekä huomioimalla lapsen vahvuudet ja tarpeet.

4. TOIMINTAA OHJAAVAT ARVOT JA OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksessa oppiminen on kokonaisvaltaista ja esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Olennaista oppimisessa on lapsen oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Tietoa ei voida suoraan siirtää lapselle, vaan uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys arkeen ja kokemusmaailmaan sekä lapsen aiempiin oppimiskokemuksiin. Vertaisryhmässä lapsi oppii yhdessä toisten kanssa ja toisilta. Lasta kuullaan ja hänen kanssaan keskustellaan, jolloin lapselle syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä.

Esiopetuksen henkilöstön ja vanhempien mielestä tärkeitä arvoja eskarissa ovat:

- *Turvallinen, lämmin ja myönteinen ilmapiiri. Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään ja hänellä on oikeus elää ja kasvaa omaan tahtiinsa.*
- *Ihmisarvo – toisen kunnioittaminen ja huomioiminen*
- *Hyvät ja kohteliaat käytöstavat kuuluvat esiopetuksen arkeen, esimerkiksi tervehtiminen, kiittäminen ja anteeksi pyytäminen.*
- *Oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus sekä aito läsnäolo ja ajan antaminen lapsille. Lapsella on oikeus hyvään opetukseen, leikkiin sekä hoivaan ja huolenpitoon.*
- *Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden tukeminen*
- *Yhteisöllisyys ja vastuu ympäristöstä*

5. ESIOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyksikön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä. Se on arvojen sekä oppimiskäsityksen ohella laadukkaan esiopetuksen kivijalka. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri tarkoittaa Uraisilla:

- *Lämmin vuorovaikutus: aikuisten tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille*
- *Lapsi saa kokemuksia siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita, häntä arvostetaan ja hänen toiminnallaan on merkitys.*
- *Lapsi kokee oppimisen ja oivalluksen iloa - kannustava ja ystävällinen ilmapiiri. Iloitaan yhdessä oppimisesta.*
- *Lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi.*
- *Lapsella on oikeus turvalliseen ympäristöön, liikuntaan, lepoon ja rauhoittumiseen.*
- *Lapset ovat mukana toimintaa koskevissa päätöksissä ja oppimisympäristön luomisessa - lasten ideat ja aloitteet otetaan huomioon toiminnassa*

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista sekä henkilöstön sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Tiimeissä laaditaan ryhmäkohtainen esiopetussuunnitelma (ryhmäeops), jossa määritellään tarkemmin ryhmän toimintakäytänteitä. Varhaiskasvatuksen opettaja on tiiminsä pedagoginen johtaja ja koko tiimi vastaa pedagogiikan toteutumisesta arjessa.

5.1. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristönä käytetään sisä- ja ulkotiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Lisäksi hyödynnetään mm. kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta, tukevat lasten osallisuutta ja antavat lapsille onnistumisen kokemuksia. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Oppimisympäristöissä mahdollistetaan pitkäkestoisen leikin toteutuminen ja työvälineet ja materiaalit sijoitetaan lasten ulottuville.

5.2. Yhteistyö huoltajien kanssa

Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten keskinäinen kunnioitus ja tasa-arvo. Huoltajien kokemukset lastensa kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja lapsikohtaisen esiopetussuunnitelman (LEOPS) laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua lastensa esiopetuspäivään.

Kodin ja esiopetuksen yhteistyömuotoja ovat mm. LEOPS-keskustelut, vanhempainillat, erilaiset ryhmäkohtaiset tapahtumat ja juhlat sekä muut kohtaamiset perheiden kanssa.

Eskarin ja kodin välisessä yhteistyössä käytettävät viestintäkanavat:

- Wilma (esiopetuksen pääasiallinen tiedotuskanava)
- Reissuvihko
- Sähköposti
- Peda.net

5.3. Yhteistyö siirtymävaiheissa

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Lapsen saumattoman oppimispolun säilyttäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen, eskarin ja koulun välillä.

Eskarivuoden pehmeää aloittamista tuetaan seuraavilla toimintaperiaatteilla:

- Lasten esiopetuspaikkojen vahvistumisen jälkeen keväällä pidetään tiedonsiirtokeskustelu, jossa lapsen varhaiskasvatusryhmän henkilöstö välittää eskarin henkilöstölle esiopetuksen järjestämisen kannalta olennaista tietoa lapsesta. Siirrettävistä tiedoista keskustellaan vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat siirtyvät eskariin.
- Varhaiskasvatuksessa olevat, tulevana syksynä eskarin aloittavat lapset, vierailevat yhteisesti sovitulla tavalla alueen eskariryhmässä tutustumassa tiloihin ja käytänteisiin.
- Eskarin tutustumispäivään kutsutaan tulevat eskarilaiset huoltajineen. Siellä kerrotaan tietoa tulevasta eskarivuodesta, tavataan tulevia eskarikavereita ja tutustutaan tiloihin.

Eskarivuoden aikana tehdään yhteistyötä perusopetuksen kanssa esi- ja alkuopetuksen yhteisen vuosisuunnitelman mukaisesti.

Esiopetuksesta välitetään tietoa kouluun lapsen taidoista ja valmiuksista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta opetuksen yksilöllistä suunnittelua varten. Tiedonsiirto toteutetaan ESKO-palaverissa ja tiedonsiirtolomakkeella, johon on kirjattu keskeiset lapsen oppimiseen vaikuttavat tiedot ja taidot. Riittävän tiedonsiirron avulla varmistetaan lapsen saaman tuen jatkuminen esiopetuksesta perusopetukseen. Tiedonsiirto toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että ennen tiedon siirtämistä kouluun lomake käydään läpi huoltajien kanssa. Tiedonsiirtolomake on koostettu yhteistyössä alkuopettajien kanssa.

6. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden muodostamaa kokonaisuutta. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet mahdollistuvat silloin, kun on selkeästi linjattu tiimin yhteiset arvot ja yhtenäinen toimintakulttuuri, sekä otetaan huomioon lasten tarpeet ja vahvuudet. Siksi ryhmäkohtainen esiopetussuunnitelma sekä säännölliset tiimikeskustelut ovat tärkeitä työvälineitä toiminnassamme.

Uuraisilla esi- ja alkuopetuksessa keskitytään erityisesti seuraaviin alueisiin: itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä ajattelu ja oppimaan oppiminen. Siksi eskarin tärkeitä oppimistilanteita ovat myös pukeutuminen, ruokailu ja wc-käynnit, sekä yhteiset keskustelut vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

Kuva 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys (OPH).

6.1. Ajattelu ja oppiminen

- *Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin, pelien ja draaman avulla.*
- *Leikit, pelit, eskaritehtävät, ongelmanratkaisu ja yhteiset tutkimukset tarjoavat lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen iloa.*
- *Monipuolinen liikkuminen tukee lasten oppimista.*
- *Hyvä vuorovaikutus: lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista.*
- *Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.*

6.2. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- *Lapsi opettelee arjessa tarvittavia perustaitoja sekä selviytymään arjen tilanteista, kuten pukeutumisesta ja wc-käynneistä. Esiopetuksessa harjoitellaan myös hyviä ruokailutapoja, omista tavaroista huolehtimista sekä ympäristöstä huolehtimista → omien edellytysten mukaan itsestä, omista ja yhteisistä tavaroista sekä ympäristöstä huolehtiminen.*

- *Lasta ohjataan huomaamaan hyvinvointia edistävät ja haittaavat tekijät - miten terveyttä ja hyvinvointia hoidetaan liikkumalla, lepäämällä riittävästi ja syömällä terveellisesti. Liikunta elämäntavaksi!*
- *Lapsi opettelee liikkumaan turvallisesti lähiympäristössään (liikennesäännöt) ja tarvittaessa osaa hakea/pyytää apua.*
- *Opetellaan arjen teknologiaan liittyviä taitoja (puhelin, tabletti, tietokone).*
- *Lapsen sosiaaliset ja tunne-elämän taidot kehittyvät: opetellaan tulemaan toimeen kaveriporukassa, solmimaan ystävyysuhteita, säätelämään omaa käyttäytymistä, kestäämään epäonnistumista ja huolehtimaan toisesta.*
- *Tunne- ja turvataitokasvatus*

6.3. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- *Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja aikuisten kanssa.*

6.4. Monilukutaito

- *Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan- ja tuottamisen taitoja ja se luo perustan muulle oppimiselle. Monilukutaidon kehittymiseen tarvitaan aikuisen mallia, rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria ja musiikkia, elokuvia, leikkiloruja sekä kulttuuripalveluita.*

6.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- *Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin ja opetuspeleihin, mm. Ekapeli alku, Matikkajuna ja Molla ABC. Kuvataan arjen toimintaa yhdessä lasten kanssa. Harjoitellaan yhdessä medialukutaitoa ja mediakriittisyyttä – keskustellaan yhdessä esimerkiksi siitä, onko kaikki internetissä tai mediassa totta. Keskustellaan lasta koskettavista ikärajoista ja ruutuajasta.*

6.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

- *Lapsen osallisuuden lähtökohtana on aikuisen ja lapsen välinen lämmin vuorovaikutus. Jokaisen lapsen tulee tuntea olonsa odotetuksi ja kuulluksi. Harjoitellaan yhdessä rupattelua ja yhdessä sopimista sekä neuvottelutaitoja. Turvallisessa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä lapsi uskaltaa ilmaista mielipiteensä ja kertoa asioistaan.*

7. MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista ja ne ovat osa eskarin arkea, sillä jokainen oppii omalla tavallaan. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat lapsille elämyksiä ja vahvistavat heidän oppimismotivaatiotaan. Tärkeää on kehittää lasten oppimaan oppimisen taitoja ja vahvistaa heidän uskoaan ja luottamustaan siihen, että he ovat osaavat ja uskaltavat. Eskarissa työtavat ovat sekä oppimisen väline että oppimisen kohde, vähitellen kehittyvä taito.

7.1. Leikki

Leikki on esiopetuksen tärkein työtapana. Eskarissa leikitään sisällä, ulkona, luonnossa ja lähiympäristössä. Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ja siksi leikki on mitä parhain työtapana. Leikin avulla lapsi oppii ja jäsentee ympäröivää maailmaansa. Oppiminen on aktiivinen tapahtuma – siinä saa näkyä liike ja kuulua ääni.

Eskari-ikäinen lapsi leikkii juonellisia roolileikkejä, sääntöleikkejä ja lasten kulttuurista (mm. pelit ja tv-ohjelmat, lastenkirjallisuus) vaikutteita saavia leikkejä. Nämä leikit ja lasten mielenkiinnonkohteet otetaan huomioon toimintaympäristöä ja leikkivälineitä suunniteltaessa. Pitkäkestoista leikkiä tuetaan eskarissa rauhallisten leikkitilojen järjestämisellä tiloja jakamalla, päivän rakenteen suunnittelulla niin, että se jättää tilaa leikille sekä sillä, että aikuinen on aina saatavilla.

7.2. Muut toiminnalliset työtavat

Esiopetuksen työtapoina käytetään leikin lisäksi:

- Yhdessä tutkimista
- kuuntelemista ja keskustelua
- kirjan tehtäviä
- lukemista
- loruja, laulamista, soittamista
- käsillä tekemistä, liikunnan keinoja
- pelaamista, tieto- ja viestintätekniikkaa
- luontoon tutustumista
- vierailuja ja retkiä

Aikuisten tehtävänä on huolehtia siitä, että erilaisia työtapoja käytetään johdonmukaisesti ja suunnitelmallisesti, jolloin lapsi voi ennakoida tulevaa toimintaa ja lapsen osallisuus vahvistuu – oppimisen iloa koetaan yhdessä.

Opettaja havainnoi aktiivisesti lasten toimintaa ja mahdollistaa erilaiset toiminnot ja rikastaa niitä. Projektityöskentely (työskentely erilaisten teemojen ympärillä) on toimintatapa, mikä mahdollistaa lapsen osallisuuden ja johon voi hyvin yhdistää esimerkiksi tutkimista, kokeilemista, tiedon etsintää ja kokemusten kerrontaa.

8. ARVIOINTI ESIOPETUKSESSA

Arviointi on esiopetuksessa jatkuva prosessi. Arviointi perustuu siihen, miten hyvin esiopetuksen yleiset tavoitteet ja mahdollisessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa tai muulla tavoin asetetut lapsen tavoitteet toteutuvat. Arvioinnin avulla tuetaan lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Sen avulla myös suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä oppimisympäristöjä. Havainnoinnin ja arvioinnin avulla voidaan myös havaita lapsen mahdollinen tuen tarve.

Esiopetuksessa havainnoidaan lapsen arkipäivän työskentelyä, ryhmässä toimimista, käyttäytymistä ja oppimisen edistymistä. Havainnointia ja arviointia suoritetaan pitkin esiopetusvuotta. Havainnoinnin tukena käytetään havainnointilomaketta, Lukimat- tehtäviä sekä kontrolloitua piirrostarakkailua (KPT). Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot

lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Vanhemmille annetaan myös palautetta lapsen työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä.

8.1. Lapsen itsearviointi

Esiopetuksessa kehitetään lapsen edellytyksiä itsearviointiin antamalla hänelle säännöllisesti rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta sekä sanoittamalla eskarilaisen vahvuuksia. Samoin pohditaan mitkä asiat ovat vielä lapselle vaikeita ja vaativat vielä vähän ponnistelua. Lasta rohkaistaan kuvaamaan, mistä hän esiopetuksessa pitää ja mitä hän haluaisi oppia. Lapsen töiden dokumentointi ja niiden tarkastelu yhdessä, auttaa lasta näkemään oman kasvunsa ja kehityksensä.

8.2. Henkilöstön itsearviointi

Jatkuva, arjessa tapahtuva itsearviointi on osa esiopetuksen henkilöstön arviointia. Lisäksi itsearviointia toteutetaan vuosittaisilla tiimikeskusteluilla esimiehen kanssa.

9. OPPIMISEN ALUEET

9.1. Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on kehittää lapsen sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa harjoittelemalla erilaisia ilmaisun taitoja kuten musiikkia, käsitöitä, kuvataidetta sekä suullista ja kehollista ilmaisua. Lapsen taiteellinen toiminta on hyvin kokonaisvaltaista. Tärkeintä ei ole lopputulos, vaan itse tekeminen ja siitä nauttiminen. Kaikessa toiminnassa kiinnitetään huomiota turvallisiin työskentelytapoihin.

- **Musiikissa** tutustutaan monipuolisesti musiikin eri muotoihin kuunnellen, laulaen, soittaen ja kehollisesti. Työskentelymuotoina voi olla muun muassa laulaminen, soittaminen, laululeikit, musiikin yhdessä tekeminen sekä improvisointi (esimerkiksi tanssi). Esiopetuksessa tutustutaan myös perinteisiin lastenlauluihin. Tavoitteena on, että kaikki pääsisivät kokemaan musiikin iloa ja riemua!
- **Käsitöissä** tutustutaan erilaisiin materiaaleihin, työvälineisiin sekä menetelmiin. Lasten kiinnostusten kohteet huomioidaan töitä suunniteltaessa. Esiopetusvuoden aikana toteutetaan yksi pidempikestoinen käsityö.
- **Kuvataiteessa** tutustutaan erilaisiin materiaaleihin, työvälineisiin ja työtapoihin. Samalla tutustutaan muotoihin, väreihin ja värien käyttöön. Toiminnan toteutuksessa huomioidaan lasten omat ideat ja keskiössä on lapsen oma tekeminen – oppimisympäristössä näkyy lapsen kädenjälki.
- **Suullisen ja kehollisen ilmaisun** kautta ilmaistaan ja sanoitetaan tunteita ja tarjotaan lapselle mahdollisuuksia ilmaista itseään kehollisesti esimerkiksi draaman ja voimistelun, tanssin ja liikkeen kautta.

9.2. Kielen rikas maailma

Oppimiskokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen omaa kiinnostusta kielen oppimiseen sekä tukea lapsen kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja. Lastenkirjallisuuden, lorujen, laulujen ja toiminnallisten harjoitusten avulla herätellään kiinnostusta puhuttuun, luettuun ja kirjoitettuun kieleen. Esiopetuksessa lapset tuottavat itse tarinoita sadutuksen keinoin. Päivittäiset keskustelut, yhteiset rupatteluhetket ja leikit

tukevat lapsen suomen kielen taidon kehittymistä. Sanojen muodostaminen sekä tutustuminen äänneisiin, kirjaimiin, tavuihin ja sanoihin ovat osa kielellistä tietoisuutta, jota esiopetuksessa harjoitellaan.

Yhteistyö kirjaston kanssa, kirjastokorttien tilaaminen, kirjakassit sekä kirjastovierailut ovat myös osa eskarivuotta. Tavoitteena on innostaa lapsia tutkimaan ja lukemaan erilaisia tekstejä. Eskarissa luetaan kirjaa joka päivä ja lapsille on tarjolla monipuolisia kirjoja ja tekstejä sekä yhdessä että itse tutkittavaksi ja luettavaksi. Uuraisilla luetaan myös perinteisiä lastensatuja ja satuklassikoita. Oman nimen kirjoittaminen ja tunnistaminen on eskarivuoden aikana harjoiteltava taito.

9.3. Minä ja meidän yhteisömme

Oppimiskokonaisuuden tavoitteena on lapsen omaan elinpiiriin, sen historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen tutustuminen.

Eettisen kasvatuksen perustana on vuorovaikutus sekä lapsen itsetunnon ja minäkuvan tukeminen. Jokaisella on oikeus olla oma itsensä tulematta kiusatuksi. Eskarissa harjoitellaan seuraavia asioita:

- vastuunottamista omista teoista sekä tarkastelemaan omia ja muiden tekoja
- tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteita sekä asettumaan toisen asemaan
- keinoja ratkaista pieniä ristiriitoja itsenäisesti
- puolustamaan omia oikeuksia ja ilmaisemaan mielipiteitä
- tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia aikuisen tuella ja rohkaisulla

Katsomuskasvatuksen tavoitteena on tutustua yhteisesti ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Historia ja yhteiskunta huomioidaan esiopetuksessa perinteisten juhlien, perinneleikkien ja laulujen avulla. Eskarissa oman maan historiaa ja perinteitä käsitellään erityisesti lastenkirjallisuuden avulla. Lähiympäristöön tutustutaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kuten kirjaston, koulun ja seurakunnan kanssa. Ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita käsitellään yhdessä keskustellen.

9.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattiset taidot

Matemaattisia taitoja harjoitellaan päivittäisellä kalenterihetkellä, jossa aika- ja paikkakäsitteet ja lukukäsitteet tulevat tutuiksi. Eskarin arjessa tutustutaan myös muotoihin, luokitteluun, mittaamiseen, vertailuun, sarjoittamiseen ja lukujonotaitoihin. Eskarissa lautapelit ovat tärkeitä matemaattisten käsitteiden ja laskemisen opettelussa. Opetuksessa hyödynnetään myös tabletteja. Matikkaan tutustutaan laulujen, leikkien ja runojen avulla.

Ympäristökasvatus

Uuraisilla luonto on lähellä ja siksi esiopetuksessa tutkitaan, liikutaan ja leikitään luonnossa. Luonto on sekä oppimisympäristö, että oppimisen kohde. Eskarissa harjoitellaan kestävästä kuluttamisesta roskia lajittelemalla sekä oppimismateriaaleja kierrättämällä. Lähiympäristössä kuljetaan opetellen turvallista liikennekäyttäytymistä.

Teknologiakasvatus

Teknologiakasvatus on hyvin käytännönläheistä. Lapset tutustuvat teknologiaan arkipäivän eri tilanteissa esimerkiksi keksimällä ja rakentamalla itse erilaisia rakennelmia (mm. legot, geomacit) ja tutustumalla omien lelujensa toimintaan. Lasten kanssa tehdään pieniä kokeita, joiden avulla voidaan tutustua eri kappaleiden ja aineiden ominaisuuksiin. Tablettien käyttöä harjoitellaan oppimispelejä pelaamalla sekä valokuvaamalla eskarin arkea.

9.5. Kasvan ja kehityksen

Oppimiskokonaisuuden tavoitteena on kehittää lapsen kykyä huolehtia itsestään ja selviytyä arjen eri tilanteista. Tavoitteena on, että lapset saisivat kokea liikunnan iloa ja saada myönteisiä kokemuksia ja elämyksiä erilaisista liikuntamuodoista. Esiopetuksessa luodaan edellytykset päivittäiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikunnassa huomioidaan oman kehon hahmotus ja hallinta, liikkumis- ja tasapainotaidot sekä välineenkäsittelytaidot.

Eskarissa harjoitellaan valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti arjen tilanteissa. Opetellaan toimimaan hätätilanteissa, kuten soittamaan hätänumeroon. Yhdessä sovitut säännöt ja niiden noudattaminen luovat turvallisuutta ryhmässä toimiessa.

Pohditaan yhdessä terveellistä elämäntapaa ja mitä siihen sisältyy. Aihetta lähestytään kokonaisvaltaisesti huomioiden sekä henkinen että fyysinen hyvinvointi sekä hyvien ihmissuhteiden merkitys hyvinvoinnille. Huomioidaan sekä perheenjäsenten ja läheisten ihmisten merkitys että kavereiden ja uusien aikuisten merkitys. Hygieniakasvatusta toteutetaan arjen eri tilanteissa. Pohditaan yhdessä unen, levon ja ulkoilun merkitystä.

Esiopetuksessa ruokailu on ohjattu oppimistilanne. Tärkeää on viihtyvyys ja hyvä ruokarauha – tutustutaan ruoka- ja tapakulttuuriin sekä uusiin makuihin. Esiopetuksessa opetellaan, että ruokailuun käytettävä aika on riittävä, mutta rajallinen. Lasten kanssa pohditaan, mitä on terveyttä edistävää syöminen – harjoitellaan ruoan ottamista sekä tunnistamaan oma ruoantarve. Ruokailussa harjoitellaan hyviä ruokatapoja sekä haarukan ja veitsen käyttöä.

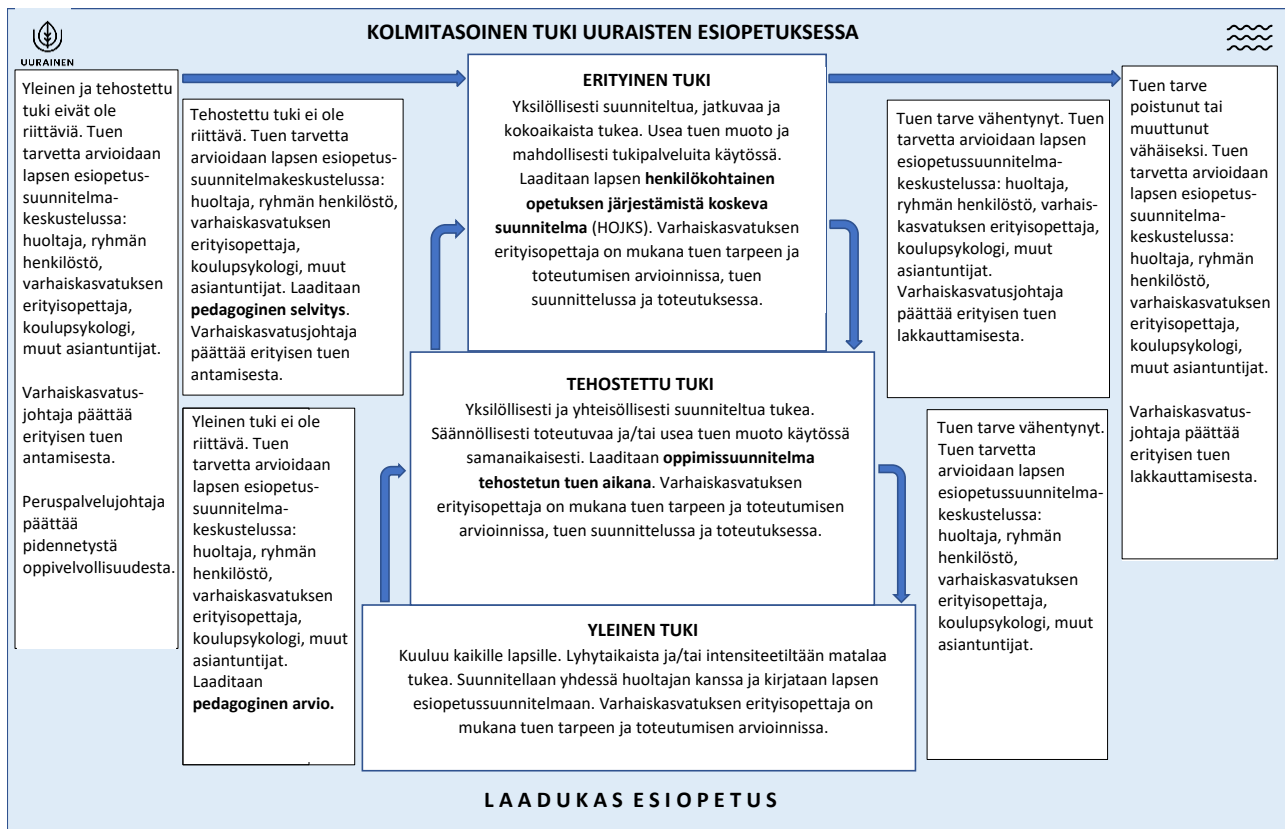
10. KASVUN JA OPPIMISEN TUKI SEKÄ TUEN MUODOT ESIOPETUKSESSA

Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa perustuu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Jokaisella lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen saaminen edellytä asiantuntijalausuntoa tai diagnoosia. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Tuen tarvetta arvioidaan ja tukitoimia suunniteltaessa lähtökohtana on esiopetuksen henkilöstön ja

huoltajien havaintojen yhteinen tarkastelu tai lapsen aiemmin todettu tuen tarve. Tuen suunnittelun pohjaksi tulee luoda kokonaiskuva lapsesta sekä tunnistaa ja määritellä lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet.

Varhaisen tuen tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasautumista ja pitkittymistä. Tukitoimet pyritään järjestämään luontevaksi osaksi lapsen päivittäistä arkea siten, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua toimintaan omassa ryhmässään joustavin pedagogisin järjestelyin. Tuki rakentuukin esiopetuksessa laadukkaan pedagogiikan ja suunnitellun kasvu- ja oppimisympäristön varaan. Tämä edellyttää henkilöstöltä lapsen kasvun ja kehityksen tuntemusta, lapsen vahvuuksien tunnistamista ja tuen tarpeen varhaista havaitsemista sekä sitoutuvaa työtettä.

Lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä tuen tarpeesta jatkuvaan tuen tarpeeseen, vähäisestä tuesta vahvempaan tukeen tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tuki on määritelty asteittain muuttuvaksi, mitä kuvataan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen kolmitasoisella mallilla.

Lapsi saattaa tarvita tukea myös erityisissä tilanteissa esimerkiksi sairauden yhteydessä. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle esiopetusta siinä määrin kuin se on mahdollista, ottaen huomioon hänen terveytensä ja muut olosuhteet.

Tuen jatkumosta on huolehdittava lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

10.1. Yleinen tuki

Jokaisen lapsen oikeuksiin kuuluu saada laadukasta esiopetusta sekä ohjausta ja tukea kasvuunsa ja oppimiseensa. Yleinen tuki on kaikille esiopetuksessa oleville lapsille suunnattua tavoitteellista toimintaa. Yleisen tuen menetelmät ovatkin lapsen kehitystä yleisesti tukevia ja niistä hyötyvät kaikki lapset – yleinen tuki on ennaltaehkäisevää toimintaa.

Esiopetuksessa pedagoginen vastuu toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta on varhaiskasvatuksen opettajalla ja hän laatii toimintasuunnitelman yhdessä tiiminsä kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja huomioi esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaiset lähtökohdat ja tarpeet toimintaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan. Hänen tehtävänsä on ohjata ryhmää niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää lapsen kasvua ja oppimista. Lasta tulee auttaa tunnistamaan omat vahvuutensa. Opettajan tulee kiinnittää erityinen huomio lapsen oppimisvalmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen esiopetuksen toiminnassa.

Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja laatii yhdessä huoltajan kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman (leops), jonka avulla pyritään turvaamaan lapselle parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu koko henkilöstölle ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja lapsen kanssa. Yhteistyötahoja ovat muun muassa varhaiskasvatuksen erityisopettaja, terapeutit (tt, pt, ft), koulupsykologi ja neuvola.

Varhaiskasvatuksen opettaja tekee säännöllistä yhteistyötä lapsen huoltajien, tiimin muiden työntekijöiden, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja koulun henkilöstön kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden asiantuntijoiden kanssa.

10.2. Tehostettu tuki

Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista ja sen tavoitteena on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa, yksilöllisempää ja tavoitteiltaan eriytyneempää tukea, joka suunnitellaan kokonaisuutena yksittäistä lasta varten. Tehostetussa tuessa liitetään esiopetuksen tukitoimet ja muiden asiantuntijoiden tukipalvelut luontevaksi osaksi esiopetustoimintaa. Tehostettu tuki perustuu lapsen huoltajien, esiopetuksen henkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteiseen tilanearvioon ja suunnitteluun. Tehostettu tuki on säännöllistä, päivittäistä ja sisältää erityispedagogisia menetelmiä. Se vaatii koko työyhteisöltä sitoutumista ja näkyy arjen toimintojen suunnittelussa ja tavoitteellisuudessa. Tuen tarvetta ja määrää arvioidaan säännöllisesti.

Tehostettu tuki edellyttää pedagogisen arvion tekemistä. Pedagogisessa arviossa kuvataan:

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Lapsen esiopetuksen opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion

laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja mahdollinen lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Tämän jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan hänelle laadittavaan tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan. Tehostetun tuen aikana tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien sekä mahdollisesti lapsen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

10.3. Erityinen tuki

Kun lapsen tuen tarve on hyvin kokonaisvaltaista, säännöllistä tai kehityksen osa-alueittain eriytyneenä, voidaan hänelle antaa erityistä tukea. Erityistä tukea annetaan lapselle, jonka esiopetusta ei hänen kasvuunsa, kehityksensä tai oppimisen vaikeuksiensa vuoksi voida muuten järjestää. Erityinen tuki on suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemista ja sen tavoitteena on edistää lapsen oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatioita. Erytispedagoginen tieto ja osaaminen ohjaavat menetelmien, ympäristön ratkaisujen ja esiopetuksen henkilöstön toiminnan muokkaamista sekä näiden suunnittelua ja arviointia. Erityinen tuki edellyttää myös tavoitteellista yhteistyötä lapsen huoltajien ja eri asiantuntijatahojen kanssa.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Eryyisen tuen aloittamisesta ja lopettamisesta tehdään pedagogisen selvityksen perusteella hallintopäätös. Eryyisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja. Eryyisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Eryyisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon lapsen huoltajien, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen näkemykset lapsen tuen tarpeesta. Tuen järjestämisestä ja sen muodoista sovitaan yhdessä ja ne kirjataan lapsen henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjaus ryhmään ja lapsen kuntoutuksen suunnittelu on erityyisen tuen vaiheessa säännöllistä.

Eryyisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityyisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Eriyisen tuen tarpeellisuus tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Päätöksen erityisen tuen lopettamisesta tekee varhaiskasvatusjohtaja. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Pidennetty oppivelvollisuus

Mikäli perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aiemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Tällöin lapselle tehdään päätös myös erityisestä tuesta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voisi toteutua.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen opetus voidaan järjestää eri vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

1. Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta ja jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa perusopetuksen 7-vuotiaana.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, jonka jälkeen aloittaa perusopetuksen.
3. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta.

Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan esiopetus ja muu tuki hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti.

10.4. Tuen muodot

Lapsen tuki järjestetään osana esiopetuksen päivittäistä toimintaa. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia**, **rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti ja niitä voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmetyä. Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää

toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisen tuen muodot

- esiopetuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
 - selkeä, ennakoitava ja kuvitettu päivärytmi, joka käydään läpi yhdessä lasten kanssa
 - toistuvat rutiinit
 - kokopäiväpedagogiikka: kaikki päivän tilanteet huomioidaan oppimistilanteina
 - ryhmän lasten tarpeisiin vastaava pienryhmätoiminta, yksilöllinen ohjaus
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
 - tavaroilla ja toiminnoilla selkeät paikat
 - lapsilla ja lasten tavaroilla omat, nimetyt paikat (mm. ruokailu, lepoaika, vaatesäilytys)
 - ympäristöä muunnellaan lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan (mm. tarjolla olevat lelut, pelit ja muut materiaalit, leikkipisteet)
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät, mm.
 - toiminnan sisältöjen ja menetelmien yksilöllistäminen, eriyttäminen ja mukauttaminen
 - kielenkehityksen tukeminen: Kili, suujumppa, kielellisen tietoisuuden harjoitukset, Ötökästä Öö, kuvitettu reissuvihko, Kuttu, Jänispostia, Aamu
 - motorisen kehityksen ja hahmottamisen tukeminen: Kili, hieno- ja karkeamotoriset harjoitukset
 - sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen tukeminen: tunnetaito-ohjelmat (Askeleittain, Piki, Molli), tunnekuvat ja -mittarit, vuorovaikutusleikit
 - toiminnanohjaustaitojen tukeminen: toiminnan jaksottaminen, toimintojen pilkkominen, toimintojen kuvittaminen, koristehtävät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat
 - sensitiivinen, positiivinen ja lasten tarpeisiin vastaava vuorovaikutus
 - tukiviittomien ja kuvien käyttö
 - erilaiset teknologiset ratkaisut
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaan
 - esteettömyyden huomiointi, mm. fyysisen osallistumisen mahdollistaminen, mahdollisuus ilmaista itseä sanattomasti
 - leikin ja vertaisvuorovaikutuksen tukeminen (mm. leikinvalintataulujen käyttö, pienryhmäjärjestelyt, henkilöstön tuki)
- havainnoinnin ja dokumentoinnin tehostaminen, mm. Varsu-arviointi, Portaati

Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös esiopetuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
 - varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjaus ja konsultaatio
 - asiantuntijoiden ohjauskäynnit (mm. terapeutit, psykologi, terveydenhoitaja)
 - tarvittavat koulutukset
 - ryhmän henkilöstön tiedonhankinta (mm. alan kirjallisuus, verkkolähteet, tutkimukset)
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
 - työntekijäresurssin lisääminen
 - lapsi- tai ryhmäkohtaiset avustajat
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
 - ryhmäkoon pienentäminen
 - vertaisryhmän huomioiminen lapsiryhmiä muodostettaessa
- apuvälineet
 - kiinteät rakenteisiin liitettävät (mm. pyörätuoliluisikat, kaiteet)
 - fyysisen osallistumisen mahdollistavat ja sitä tukevat (mm. istuimet, korokkeet, pukeutumispenkki, aterimet, kynätuet, jousisakset)
 - keskittymiseen ja tarkkaavaisuuden ylläpitoon liittyvät (mm. dynair-tyynyt, hypistelyesineet, kuminauhkat, kuulosuojaimet, painopeitto, ajastimet)
 - tuen antamisen mahdollistavat lelut ja pelit
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-aikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidollisen tuen muodot

- lapsen tarvitsemaan perushoittoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät ja toimintatavat
- lapsen terveydenhoidollisiin tarpeisiin vastaaminen, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

10.5. Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta. Oppimissuunnitelman

tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Suunnitelma antaa myös pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arvioinnille.

Oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajan/huoltajien kanssa elo – syyskuussa. Suunnitelma toimii opettajan työskentelyvälineenä hänen suunnitellessaan esiopetuksen toimintaa.

Yleinen esiopetuksen oppimissuunnitelma sisältää:

- vanhempien osion: huomioita lapsesta sekä toiveita ja mahdollisia huolenaiheita esiopetukseen liittyen
- lapsen sivut: lapsen omia ajatuksia ja lapsen kuva
- havainnointilomakkeen ja oppimissuunnitelman: lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä tavoitteet esiopetukselle
- arvioinnin

Keväällä, ennen esiopetuksen päättymistä, tavoitteita ja niiden toteutumista arvioidaan ja yhdessä huoltajien kanssa käydään arviointikeskustelu lapsen esiopetusvuodesta.

OPPIMISSUUNNITELMA TEHOSTETUN TUEN AIKANA

Lapselle järjestettävä tehostettu tuki kirjataan tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan. Tehostetun tuen oppimissuunnitelman laadinnassa mukana ovat lapsen huoltaja, esiopetuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja mahdolliset lapsen kanssa työskentelevät asiantuntijat. Oppimissuunnitelman laadinnassa hyödynnetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arviota ja huoltajien luvalla lapsen mahdollista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelma sisältää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- lapsen edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA (HOJKS)

Eriyisen tuen päätöksen valmistelemiseksi hankitaan pedagogisen selvityksen lisäksi tarvittaessa muita lausuntoja, esimerkiksi psykologinen tai lääketieteellinen lausunto. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee esityksen erityisestä tuesta ja varhaiskasvatusjohtaja tekee erityisen tuen päätöksen. Tämän jälkeen lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelman laatimisesta vastaa esiopetuksen opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Suunnitelma tehdään yhteistyössä huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen pedagoginen asiakirja. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöstä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKS sisältää seuraavat tiedot:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalvelujen järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen järjestämisestä muun esiopetuksen yhteydessä ja/tai erityisryhmässä
- kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta ja valvonnasta
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

HOJKS:n laadinnassa hyödynnetään mahdollista lapselle tehtyä tehostetun tuen oppimissuunnitelmaa, pedagogista selvitystä ja huoltajan luvalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tai kuntoutussuunnitelmaa. HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa tai vähintään kerran lukuvuodessa lapsen tarpeiden mukaisesti.

10.6. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella tai muulla tukea tarvitsevalla lapsella, on oikeus saada maksutta ne opetuksen osallistumiseen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, joilla taataan lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Lapsi voi tarvita tulkitsemista kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia, jonka vuoksi hän saattaa käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä kommunikaationsa tukena. Tavoitteena on, että esiopetusryhmän lapset ja aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida ja vuorovaikutus ryhmässä mahdollistuu.

Lapsen kommunikoinnin tuki suunnitellaan yhdessä lapsen kanssa työskentelevien henkilöiden sekä tarvittaessa eri asiantuntijoiden kanssa. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös muihin tukitoimiin, kuten

- lapsen sijoittumiseen esiopetustilassa
- yksilöllisiin oppi- ja opetusmateriaaleihin
- apuvälineisiin.

Varhaiskasvatuksen opettaja suunnittelee, opettaa ja arvioi lapsen kasvua ja oppimista. Avustajan antaman tuen tarkoituksena on edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja myönteisen itsetunnon kehittymistä. Hän ohjaa lasta esiopetuksen päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää esiopetuksen järjestäjä. Tuen tarve, määrä ja laatu arvioidaan varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten asiantuntijoiden lausuntoja.

TULKITSEMINEN JA AVUSTAMINEN OSANA YLEISTÄ TUKEA

Lapsi voi tarvita tulkitsemis- ja avustajapalveluja ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Tuen tarve voi olla lyhytaikaista. Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja erilaiset kommunikaatiokeinot tukevat lapsen kasvua ja oppimista sekä ehkäisevät oppimisvaikeuksien syntymistä.

TULKITSEMINEN JA AVUSTAMINEN TEHOSTETUN TUEN AIKANA

Lapselle tehdään pedagoginen arvio tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarpeesta. Tehostetun tuen alkaessa lapselle laaditaan tehostetun tuen suunnitelma, johon kirjataan lapsen tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta.

TULKITSEMINEN JA AVUSTAMINEN ERITYISEN TUEN AIKANA

Erityisen tuen päätöksessä päätetään lapsen tulkitsemis- ja avustajapalveluista. Tämän jälkeen lapselle laaditaan HOJKS, jossa kuvataan tukipalvelut ja henkilöt, jotka osallistuvat tukipalveluiden järjestämiseen sekä vastualueet ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Erityisen tuen aikana lapsi tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.
